

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

1873

Կ. Պոլս

Յովակիմյան

231

Ուղղապոստ

Սրբալուսույի 1873 թվին

2(059)
Z-87

Կ. Պոլս

Կրամերյան

Printed in Hungary

ՈՒՂՂԱՅՈՅՅ

ՄԻԱԼԱՅՈՒՅԻ

1873 ԱՄԻՆ

Printed by H. R. Zandjanyan

Կ. ԳՕԼԻՍ

ՊՐԱՅՄԱՆ ԳՐԱԳՐԱՆԱԳՐԱՆ

2(059)
Z-87

2007

11720

39

55
39

2(059)
Z-876

Printed in Turkey

10

ՈՒՂՂԱՑՈՅՑ ՍԽԱԼԱՑՈՒՑԻ

1873 ՏԱՐԻՈՅ

1873 տարուան նոր Սխալացոյց մ'ալ տեսանք, յօրինեալ յերեմիա քահանայէ Խասգիւղի . յիշեալ քահանային անցեալ տարուան մէկ երկու ջնջին եւ անտեղի գրապարտութիւններով լի Սխալացոյցին Ուղղացոյցով մը պատասխանելը յանձն առած և Սխալացոյցին ինչ աստիճանի յարգ ունենալը ընթերցողաց դատմանը յանձնած էինք . ուստի ներկայ 1873 տարւոյն համար յօրինած Սխալացոյցին մէջն ալ շարականներէ 'ի դատ (ըստ Տէր Երեմիայի դատման) ուրիշ սխալ չտեսնուիր' բայց եթէ այն նշանակածները՝ զորս սխալ չի համարիր, այլ պակաս . այսինքն քանիերորդ շարականը ըլլալը չյայտնուած : Եւ որովհետև յիշեալ Տէր Հայրը յատուկ դիտմամբ է որ Սխալացոյց կը հրատարակէ միշտ, ու աշխատութիւն և ծախք չի խնայեր ապագային յոյսովը . Մեք ևս ձեռք զարկինք այս երկրորդ հրատարակութեանս, հասկըցընելու համար Հայոց թէ ինչ արժէք ունին այդ Սխալացոյցները և ինչ նպատակաւ ի լոյս կընծայուին ատոնք :

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ ՍԻՍԼԱՑՈՅՑԻ

«Մէկ քանի տարիներէ ի վեր թէ եկեղեցական և թէ քաղաքական բաղմաթիւ սխալներով տպեալ օրացոյցներուն վրիպակները սխալացոյցներու միջոցաւ հրատարակեցինք, որոնք « յիրաւի մեր ազգին պատիւ չէր բերեր, մանաւանդ այլակրօն ազգայնոց առջև :

«Եւ ահա այս տարի ալ ներկայ 1873 թուականին օրացոյցներուն զանազան սխալները տեսնելով, ոչ թէ անոնց պակասութիւնները իրենց երեսին զարնելու մտօք, այլ սիրելի «ազգիս դարձեալ փոքր ծառայութիւն մի ընելու նպատակաւ, պատշաճ համարեցայ նոյն սխալները հրատարակել սխալացոյցիս միջոցաւ, որով օրացոյց գործածող անձինք սըխալը և ուղիղը որոշելու կարողանան, մանաւանդ Ս. Եկեղեցւոյ մերոյ պաշտօնեայք քահանայք և դպիրք իւրաքանչիւր աւուր երգելի հոգևոր երգերը Ս. Եկեղեցւոյ մէջ նախնի սրբազան հարց բարեկարգութեան համաձայն «անսխալ երգելու կարողանան» :

Միթէ մեր Ս. Եկեղեցւոյ պաշտօնեայք քահանայք սարկաւազք և դպիրք իւրաքանչիւր աւուր երգելի հոգևոր երգերը Ս. Եկեղեցւոյ մէջ նախնի սրբազան հարց բարեկարգութեան

համաձայն անսխալ երգելու մինչև ցարդ չէն կարողացած . ըսել է թէ այսչափ տարիներէ ՚ի վեր Եկեղեցւոյ բարեկարգութիւնը մինչ ՚ի 1873 թուականը խանդարած ըլլալու է, որ ասկէ ետքը մենք ալ սրբազան հարց յօրինաց տօնացոյցը մէկ կողմ մը ձգելով ըստ հաճոյից քմաց Տէր Երեմիայի, ժողովրդոց օգտակար և պիտանի եղած բաները դուրս թողլով, ամէն տարի տարեգրոյն համեմատ օրացոյցներուն վերջը մէկ մէկ տօնացոյց ալ յօրինելու և հրատարակելու է : Կարծեմ այս խօսքը բոլոր կղերական մասին ալ կը դպի . ասկից սա կը հետևի որ բոլոր եկեղեցականք ժամասացութիւն չեն գիտեր մի միայն Տ. Երեմիան է Հայաստանեաց Լուսաւորչական Ս. Եկեղեցեաց ժամասացութեան դասատուն որ իրօք ալ այնպէս էր Յակոբ պատրիարքի ժամանակ, եթէ եկեղեցականք չեն գիտեր ըսելու ըլլամք կը մեղանչեմք և մեծ զրպարտութիւն ըրած կըլլամք . վասն զի արուեստաւորի համար արուեստը չը գիտեր ըսելը ծանր զրպարտութիւն է և միանգամայն պարսաւանք . ուստի եթէ չգիտցողներ կան, թող ներուի մեզ ըսել, անոնք ալ իւր աշակերտներէն է . վասն զի այնչափ ժամանակ դաս տուաւ և ոչ մէկը կրցաւ բան մը հասկնալ, ինչու որ գիտցածը կամ սորվեցնելու ճամբան չը գիտեր կամ սորվեցնել

չուղեր. ինչպէս որ օրինակը առջևնիս է : Ս. Երուսաղիմայ միաբանութիւնը 70 ոսկի տուաւ որ օրացոյց յօրինելը սովրեցնէ, չենք գիտեր ինչ է սորվեցուցածը. միայն թէ սագիտեմք որ քանի մը բաներ ցրցուց որ վեց ամիսի չափ աշխատութիւն ալ տուին պարապ տեղը. վասն զի սովրածնին սխալ էր և մինչև վերջն ալ ասանկ սխալ պիտի ըլլար եթէ ուղղելու այսինքն ուղիղը սովրելու չ'աշխատէին և ասոր ալ պատճառը Տէր Երեմիան է. մե.՝.դք Հայոց ազգին այսչափ ստակներուն . Ս. Երուսաղէմ 70 ոսկի տուաւ այն դիտաւորութեամբ որ, ազգին ապագային մէջ ուսմունքը ծաւալած ըլլայ . բայց դէմերնին այնպիսի անձ մը յանդիպեցաւ որ շահասէր և պարծենցող էր : Յակօբ պատրիարքը աշխատեցաւ որ կղեր ըլլալու անձ մը կղերական դասերը աղէկ սովրի և այն սովրեցնող դասատուին ալ, որ յիշեալ Տէր Երեմիան ինքն էր, Կոստանդնուպօլսոյ ամէն եկեղեցիներէն 50 ահան 60 ահան դշ. ամսական կապեց . և բոլոր եկեղեցիք իրենց պարտքը անյապաղ կը վճարէին և ամենևին ընդդիմութիւն մը չէին ըներ. բայց երբ ազգը տեսաւ, որ եկեղեցւոյն ստակները կ'երթար և մէկը բնաւ բան մը չէր հասկնար՝ վերջացուց . ահա հիմա կ'ըսէ որ «Անսխալ երգելու կարողանան». Կան անանկ եկե-

ղեցականք որ եկեղեցւոյ Ժամասացութիւնը իրեն դաս կուտան և օրացոյցին գրածին ամենեւին չեն սպասեր . վասն զի 1322 տարի է որ (և անկէց առաջ) Հայաստանեայց Լուսաւորչական Ս. Եկեղեցին իւր արարողութիւնը անսխալ և անթերի կատարած է Տօնացոյցին կարգադրութեանը համեմատ, և ասկից վերջն ալ կատարելու պատրաստ է :

«Յայտնի է, որ մեր Ս. Եկեղեցւոյ մէջ հոգևոր պաշտօնեայները և քահանայք և դպիրք ըստ աւուրց պատշաճի զանազան շարականներ կը կարդան :

«Եւ այս իւրաքանչիւր աւուր կարդացուելու շարականներուն մէկ մասը տօնացոյցը կ'իմացնէ նոյն աւուր կամ տօնին համեմատ, եւ իւրաքանչիւր եկեղեցի հարկաւ տօնացոյցներ ունին, և քահանայք և դպիրք անոնց նայելով անսխալ կը կարդան, ու սոի հարկ չկայ տօնացոյցին ցուցեցած շարականները օրացոյցներու մէջն շանակել :

«Բայց կան մաս մի ալ շարականներ, զոր անկարող է տօնացոյցը իմացունել, իւրաքանչիւր տարւոյ տարեգիրն զանազան ըլլալուն պատճառաւ, նոյն շարականները ՚ի վաղուց անտի օրէնք եղած է, որ օրացոյցը իմացունէ «եկեղեցականաց համար» :

Մեր Ս. Եկեղեցին տօնացոյցէն դուրս ամե-

նեւին մէկ կէտ մը անգամ չի կրնար ընդունիլ
և տօնացոյցը տարեգրին փոխուելովը չի խան-
գարիր , Կրժե՛ տօնացոյցը անկարող չէ այն մաս
մի շարականները ցուցնելու . և մեր նախնի
սրբազան հայրապետները տօնացոյցը յօրինած
ժամանակնին այն շարականները դուրս չի թո-
ղուցին օրացոյցի կամ տարեցոյցի յանձնելով .
«Իրոյ» օրացոյց ալ չկար այն ժամանակը . դեռ
290 տարի հաղիւ թէ կայ մեր ազգին մէջ օ-
րացոյցի սովորութիւնը . ուստի այս ալ փաստ
մը չէ . նաև սա ալ կը հարցնեմք Տէր Երեմիային
որ Եպիսկոպոս մը եկեղեցւոյ պաշտօնեայ մը
ընտրելու որ ըլլայ՝ նախ դպրութիւն կ'ուտայ
անոր , վասն զի մայր մաշտոցը այնպէս կը պա-
հանջէ . քահանայացու անձ մը թէ դպիր ըլլայ
և թէ սարկաւազ , գոնէ երեք տարի (ըստ կա-
նոնաց) իւր պաշտօնին մէջ մնալու է որ եկե-
ղեցւոյ արարողութիւնը սովորի . ասկէց զատ
քահանայ մը ձեռնադրուելէն ետքը 40 օր եկե-
ղեցին կը պահեն և թող չեն տար որ դուրս
ելլայ . ինչ է ասոր պատճառը . միթէ եկեղեցւոյ
ժամասացութիւնը մայր մաշտոցի և տօնացոյցի
համեմատ վարելն ու սովորելը չէ՞ : Այս ըսածնիս
ինքնին ալ յայտնի է . վասն զի եթէ մէկը սար-
կաւազ ձեռնադրուի միայն 3 օր կը այ ե-
կեղեցին , այն ալ սովորելու բաները քիչ ըլլալուն

համար է . մինչդեռ 4 աստիճան առնողները
բնաւ եկեղեցին մնալու բան մը չունին , եթէ
քահանայ մը եկեղեցւոյ կարգադրութիւնը չը
գիտնալու ըլլայ , իւր պարտքը կատարած չըլ-
լալուն , աւելի մեծ յանցանք է իրեն համար :
«Ի վաղուց անտի օրէնք եղած է , որ օրացոյ-
ցը իմացունէ եկեղեցականաց համար» կըսէ :
Բաց 'ի 1869 թուոյն Տէր Երեմիայի յօրի-
նած օրացոյցէն ամենևին մէկ օրացոյցին մէջը
շարականները նշանակուած չտեսանք . ապա
ուրեմն եթէ հարցուի օրացոյցի հնարումէն
մինչ 'ի 1869 թուականը պատճառը ինչ էր որ
շարականները չէր գրուեր , հարկաւ պատճառ
մը ունենալու է . եթէ պէտք մը չունէր ըսե-
լու ըլլայ , կը պատասխանենք իրեն թէ՛ ինչ
եղաւ որ առաջուց պէտք չեղած բանի մը պէտ-
քը զգաց . արդեօք այն ժամանակին կղերականք
դիտէին ու հիմայ չեն գիտեր . կարծեմ այս
հարցմանս որոշակի պատասխան մը չպիտի կա-
րենայ տալ . և ահա այս խօսքերէն կը հասկը-
ցուի որ ինք յատուկ դիտում մը ունի օրացոյց-
ները պարսաւելու . ազգը այսօր Տէր Երեմիայի
ընդօրինակած օրացոյցին յարգ կուտայ՝ վաղը
ուրիշին , ո՞վ ինչ կրնայ ըսել՝ քանի որ գիտցողը
մի միայն Տէր Երեմիան չէ : Եւ միթէ աղէկ կըլ-
լայ բոլոր գիտցողներուն յարգը կոտորելով մէկ

հատը յարգելը, որ դուրս ձգուածներուն մէջ Տէր Երեմիային չի գիտցածն ալ սովորեցնելու կարողներ կան :

Հիմայ այս երեք տարիներէ 'ի վեր կը տեսնամք, օրացոյցներու մէջ դիզուած շարուած շատ մը շարականներ որ Ս. Եկեղեցւոյ մէջ ատնացոյցը յայտ յանդիման կը ցուցնէ . և ա. նոնք գրելը եկեղեցականաց երբէք օգուտ մը չունի, մինակ թուղթ մրտակ է, և օրացոյցը ստուերացնել է, օրացոյցին պարտքը այն շարականները գրել է, զոր Դժարացեալ անհաշիւ է ցուցնել : (Որոնք են անոնք, կը հասկընամ Տէր Հայր, որ ըսած էր ատնացոյցը թերի է ըսել կելլէ) :

Ուստի մեք սոյն սխալացոյցի միջոցաւ կիմացունեմք այն շարականներուն պակասութիւնը, զոր մինակ օրացոյցին պարտքն է անպակաս և անթերի ցուցանել : (Եթէ ըսած գճմարիտ է, մեղի ճանչցընել կը պարտաւորիս Տէր Հայր թէ՛ ո՛ր կէ կամ ի՛նչ իրաւամբ եկեղեցւոյ ժամասացութեան հեղինակ ես, վասն զի ատնացոյցէն դուրս ելար) :

Օրացոյցը շարականները գրելու պարտականութիւն մը չունի . եթէ պարտականութիւն ունէր՝ տասը տարիէ 'ի վեր ինչո՞ւ չէր գրուեր որ տպագրիչքս այդ աշխատութիւնը ստակով ծախու չ'առնէինք ձեզմէ Տէր Հայր (կարգաւ անց-

եալ տարուան ուղղացոյցին յառաջաբանը) ուստի թէ որ ըսածդ իրաւ է և շարականները գրելն օրացոյցին պարտքն է՝ ի՛նչ պատճառ ունէիր որ չէիր գրեր . ըսել է որ ազգը կը խաբես եղեր . եթէ օրացոյցին պարտականութիւնը չէ նէ ի՛նչ համարձակութեամբ կ'ըսես որ օրացոյցին պարտականութիւնն է այս շարականները գրել . չի մոռնանք նաև յիշելու սա հետևեալը թէ՛ օրացոյցին մէջ 'ի կիւրակէ աւուրց օրհնութիւնները և երբեմն հարցերը նշանակողը Գիւրքճեանն սկսաւ, մինչև Գիւրքճեանի ժամանակ և ոչ մէկը գրած էր . եւ հետը հետէ ուրիշներն ալ սկսեցին պահոց, մարտիրոսաց և հանդստեան շարականները գրել իբրև յաւելուած, ինչպէս որ ժամանակաւ Տէրոյնքն ալ Գասըմը եւ Խտրէլէզը աւելցուց :

Այսքանով ցուցըցինք սխալացոյցին ինչ ոգիով գրուած ըլլալն ու արժէքը : Ըսածնիս հաստատելու համար, սկսինք Սխալացոյցին իբրև կարևոր երևցնել ուղուածները, վեր 'ի վերոյքննելով, մէկ երկու հարցմանց պատասխանել :

Սխալացոյց երես 7 Յունուար 1

«Յունուար 1 ին փարաւօն հանդերձ, օրհնութիւն, և նոր կիւրակէի հարցը իւր սարօքըն դնելը եկեղեցական մեծ սխալ մ'է՛ կըսէ :

Այսքան ժամանակէ 'ի վեր թէ Պօլսոյ և թէ

դաւառաց բոլոր եկեղեցիները (բաց 'ի Իւս-
կիւտար Ս. Խաչ, և Խասգիւղի եկեղեցիներէն)
թէ որ այն օրը շաբաթ չըլլալուն Բարսղի հայ-
րապետի տօնախմբութիւնը չկատարէ, Ս. Երու-
սաղիմայ օրացոյցին այս տարուան դրածին պէս
կը կատարէ, և ասիկայ ալ ամենեւին մէկը չը
կրնար ուրանալ. որուն պատճառը կերևի թէ
Գաւիթ մարգարէին այն խօսքն ըլլայ՝ որ կըսէ.
«Փող հարէք 'ի գլուխս ամսոց» մինակ տարե-
գլխոյն օրը եկեղեցիներուն մէջը այն շարա-
կանները կը հնչէ իբրև փող. այսքան կաթու-
ղիկոս, Պատրիարք, Եպիսկոպոս, Վարդապետ՝
և Քահանայք ասոր հաճութիւն տալով ընդունէր
են, և հին ժամանակները կաղանդի օրը կիրակի
կըբռնենեղեր, որչափ որ Պօլսոյ մէջ վերցուած ալ
է նէ՝ դեռ դաւառները կիրակի կը բռնեն :

Հիմայ կը հարցընեմք Տէր Երեմիա հօր թէ՝
ասիկայ եկեղեցական ամենամեծ սխալ մ'է նէ
մինչև ցարդ ինչո՞ւ լուռ կեցեր ու չէր խօսեր,
քանի որ ասկէ առաջ հանդուցեալ Յակոբ պատ-
րիարքի օրով ինքը կրօնական ժողովոյ անդամ
էր, իշխանութիւն ունէր այսպէս բաները վեր-
ցընելու, մինչև հիմայ չէ վերցեր նէ, ըսել է որ
կամ աչք գոցեր է և կամ խօսք չէ կրցեր հաս-
կըցընել: Եթէ օրացոյցները ուրիշ օրուան շա-
բականները չի դնեն ալ նէ՝ իրենց պարտք

համարելու են մինակ այս օրուանը դնել. վա-
սըն զի տօնացոյցի կարգադրութենէն դուրս է
այս. բայց սխալ է չեմք կրնար ըսել. բոլոր
ազգին հաւանութեամբը եղած ըլլալուն, եթէ
այսպէս չէ, ատոր դատաւորը կաթուղիկոսը և
Պատրիարքը կրնայ ըլլալ և ոչ թէ սոսկ քահա-
նայ մը. այս իրաւասութիւն մըն է, որ կար-
ծեմ ամէն մարդ կը ճանչնայ. միայն Տէր Երե-
միա հայրը ճանչնալ չուղէր այն ալ յաաուկ
դիտմամբ :

Յունիս 31. Ս. Երուսաղիմայ օրացոյցը ուղղե-
ղելու ժամանակ ինք սխալած է. յունիս 13 ին
ճէնդէլ է 445 ըն մէկն է կըսէ, յունիս 14 ին է ճէ-
նդէլ է 445 ըն մէկը, և ոչ թէ 13 ին :

Սեպտ. 10. Երես 20 «Հրէից թուականը 5434
թուականի նոցա» կըսէ. Հրէից թուականին
200 տարին ի՞նչ եղաւ արդեօք. կարծեմ Հրէ-
այք ալ սխալած ըլլալու են ըստ Տէր Երեմիայի
սրբագրութեան. եւ «ՏՃ. Շաաան ամիսը 11 ին է
և ոչ թէ 10 ին»: Այս սխալը գրեւ չէր արժէր,
ամէն մարդ գիտէր որ անուշադրութենէն ա-
ռաջ եկած է. ինչ կըսես Տէր Հայր :

Մարտ 26, Երես 30. «Սխալէ օժն սուրբ հա-
ղորդութեան գրեւը, զի այս մեծ տօնը Մայիս
ամսոյ 31 ին պէտք է կատարուի. 66 օր սխալ
ուրի՛ կ'ըսէ. Բայց Մայիս ամսոյ 31 ին ալ գրը-

ուած ըլլալը ինք ստորագրութեամբ սխալացոյցին մէջ կը խոստովանի. յայտնի է որ տպագրական սխալ է այս և ոչ թէ օրացոյցին հեղինակին :

Մայիս 2, Երես 30. «Յն. գիւտ նշխարաց սըրբոյն Աթանասի հայրապետին պակաս կը ցուցընէ» . Եթէ ամենևին չի գրուելու ըլլար ինչ ֆլասս ունէր. կան անանկ բաներ որոնք դիտմամբ է որ չէ գրուած : (Բայց կարծեմ այս անոնցմէ չէ :)

Յունիս 9, Երես 31 «Ամառնամուտը և արևագարձը 10 ին է, զի արեգական խեցդեանի մուտըն 'ի ժամ 19 րոպէ, 38 ին է այսօր» կ'ըսէ . կը հարցընեմք Տէր Երեմիային որ մինչ 'ի 10 Յունիսի 4 ժամ և 28 րոպէ կայ և 4 ժամ 28 րոպէ ժամանակին մէջ, եթէ արեգակը խեցդեանոյ առաջին աստիճանին 10 մասին և 45 մանրամասին մէջ գտնուելու որ ըլլայ, արդեօք ամառնամուտ չըլլար ինչ կ'ըլլայ . ահաւասիկ այս տեղ ալ սխալ ցուցընելուն ուղիղն ալ կ'որարնցուցեր է. օրինակ առնեմք, 1869 Մարտի 9ը. գարնանամուտ կ'ըսէ արդէն գարնանամուտը Մարտի 8 ին ժամը 12 ը 50 րոպէ անցնելով եղաւ . և գարնանամուտ ըսած ժամանակը արեգակը խոյի առաջին աստիճանին 27ը մասին և 55 մանրամասին մէջ կը գտնուէր, ինչպէս կ'ըլ-

լար որ այն ժամանակը գարնանամուտ կ'ըսէր. ըսել է որ 1869 Մարտի 8 ին գարնանամուտը ինչպէս սխալած էր, ներկայ 1873 Յունիս 9 ին ամառնամուտն ալ նոյնպէս սխալած ըլլալու է. Տէր Երեմիան ինչ որ վճռէ նոյնը պիտի կատարուի, վասն զի ուրիշները կը սխալին և ինք ամենեւին չի սխալիր: (Անձնապատանու թիւն չէ ըրածը, բայց ինչ ըլլալն ալ չեմք ուզեր ըսել :)

Դեկտ. 10, Երես 37. Չմեռնամուտ և արևագարձը 9 ին է և ոչ թէ 10 ին . զի դեկտ. 9 ին արեգակը այժեղջեր առաջին աստիճանը ժամ 19 րոպէ 49 ին է. եթէ 10 ին ժամ 3 և րոպէ 7ը արեգակն այժեղջիւրն մտանէ ըսելու ըլլամք, Տ. Երեմիայի պէս սխալած կ'ըլլամք. վասն զի 7 ժամ 18 րոպէ սխալած է. եւ 7 ժամ 18 րոպէին միջոցին արեգակը այժեղջեր առաջին աստիճանին 18 մասին և 15 մանրամասին մէջը կը գտնեմք և այն ժամանակ Տէր Երեմիայի հաշուոյն ճիշտ, բայց աստղաբաշխական հաշուոյն հակառակ ու սխալ եղած կ'ըլլայ :

Անցեալ 1872 թուականին ուղղացոյցին մէջ աստղաբաշխական հաշիւներուն սխալը ցուցընելէն զատ, զիճին ցուցըցածին համեմատ հաշիւ մ'ալ դրինք. այս տարի նոյն հաշիւները չի դնելնիս ուրիշ բան չէ այլ մենք չենք ուզեր մեր գրածը մեծցընել եթէ ըրած հաշիւ-

ներնուս չի հաւատար Տէր Հայրը նէ՛ ինք կըր-
նայ անգամ մի ևս հաշուել :

Սխալացոյցին 39 երեսին Ա. պարբերութեան
դէմ ըսելիք չունիմք . վասն զի իւր գրածին
ինք ալ չի հաւատար . եթէ գրածը իրաւ ըլ-
լար . երկու տարուան օրինակովը մեզի ցըցուց
որ սխալացոյցը մեծցընելու համար այդ կերպ
աշխատութենէն չի խորշիր . իսկ այս տարի ալ
չատ մը անտեղի կրկնութիւններ ընելով հազիւ
40 երես կրցեր է լեցընել : Կրնար այն սխալ-
ներն ալ յայտնել որ իւր սխալացոյցը աւելի
մեծնար, բայց սխալացոյց և օրացոյց երկուքը
մէկէն առնողներէն վախնալով չէ համարձա-
կած չեղածը իբրև եղած գրել . և ուզեր է որ
անոնք ալ սխալ ցուցընէ . ուստի և սկսեր է
ճերմակին սև ըսել :

ՎԵՐՁՍՒՄՆ

Տէր Հայրը երեք տարի է որ սխալացոյց կը
հանէ և անանկ հաւտայընել կուզէ որ ըրածը
ազգին մեծ ծառայութիւն մ'է . բայց գրած-
ներուն ուշադրութիւն ընողները լաւ գիտեն թէ
ինչ է Տէր Հօր նպատակը Հինգ միլիոնէ
բաղկացեալ Ազգ մը կ'ուզես որ քեզի գերի
ըլլան Տէր Հայր . աղէկ մտածէ :

Սխալացոյցներուն մէջ դրած սխալները մեծ
մասամբ Տաճկաց ամսամուտներուն օրերուն կամ
ժամերուն վրայ էր . այս տարի ալ սկսեր է շա-
րականներուն վրայ գրել . շարականներուն մա-
սին խօսիլը աւելորդ է , վասն զի եթէ տօնա-
ցոյցին չի հետևի իւր գրածը մտիկ ընող չըլլար .
եթէ հետևի , սխալ մը ըրած չէ . տօնացոյցը
երկու մասի բաժնուած է , առաջին մասին մէջ
անփոփոխ եղած տօները և իրենց շարականնե-
րը կը դնէ . իսկ երկրորդ մասին մէջ տարե-
գըլխոյն ցուցըցած փոփոխութեանց համեմատ
կը շարէ թէ շարականները և թէ տօնախմբու-
թիւնները . ասկէց զատ գործածողները չի սը-
խալելու համար , պէտք եղած տեղը խրատներ
ալ դրած է , որ գործածել չի գիտցողներն ան-
գամ միայն խրատներուն ուշադրութիւն ընե-
լով վարպետ ժամասաց մը կրնան ըլլալ :

Իսկ Տաճկաց ամսամտաց դալով Տէր Հայր ,
դիւրին է ըսելը թէ վաղը ամսամուտ պիտի ըլ-
լայ , քանի որ մէկը չի կայ որ վաղը քեզի ցու-
ցընէ որ այսօր լուսնի մեծութիւնը կը ցու-
ցընէ թէ ամսոյն 3ն է և ոչ թէ մէկը . հիմա-
կու հիմայ այնքանը բաւական համարէ : Եթէ
1874 թուականին համար ալ սխալացոյց մը
հանես հիմակուց կիմացնեմք որ ձեր յօրինած
օրացոյցները բոլորն ալ ժողոված եմք առաջին

տարուընէ սկսելով թէ Արապեանց տպագրութեամբը և թէ Միւհէնտիսեանին, անոնց մէջի սխալներն ալ ամբողջ նշանակած եմք և պիտի հրատարակեմք, որ անցած ժամանակի բան մը բլլալով այն սխալները գիտցողներ կը գըտնուին, ոչ թէ հաշիւ ընելով, այլ փորձով. երբ դուն գրեր ես օրացոյցիդ մէջ Հրէից Չորասպայրամը և ժողովուրդը տեսեր է որ նոյն օրը Հրէայք խանութ բացեր են. անոնց այսօր չես կրնար գիւրութեամբ հաւատացընել որ իմ գըրածս ճիշտ էր. բայց շատ գիւրիւն է այսօրվընէ հաւատացընելը որ երկու ամիսէն ետքը երկու օրուան սխալ կայ. եթէ այն երկու ամիսը անցնի այն ժամանակ կը յայտնուի գըրածիդ ճշմարտութիւնը, Մենք ասոնք կը սեմք, միայն ձեզի հասկըցընելու համար թէ՛ քանի որ մարդ էք սխալական էք. «Ով իցէ մարդ որ կեցցէ և ոչ մեղիցէ»:

Ուստի աւելի աղէկ կընէք փոխանակ ուրիշներուն սխալները ցուցընելու ձեր աստու ըլլալն ապացուցանէք. չէ նէ քանի որ ես և դուն հաւասար սխալական ենք երկուքնիս ալ կընանք սխալիլ. իմ սխալներս հրատարակել ու քու կը պահեն ինչ ըսել է գիտէս. քու շոտիք ձգէ և իմ աստու իբրև ճշմարիտ ընդունէ ըսել է:

ՏՊԱԳՐԻԶ
ՄԱՐՈՒԳԷ Ա. ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

0026219

<< Ազգային գրադարան

NL0026219

232

232

2013

